

A M. KIR. ÁLLAMNYOMDA.

Midőn föladatomúl tűztem ki, ez évkönyvben önálló cikket szentelni a *m. kir. államnyomdának*, a megelégedés érzetével teszem azt, miután bátran állíthatom, hogy ez állami intézet a szó leginemesebb értelmében megfelelni törekszik hivatásának úgy technikai, mint társadalmi tekintetben.

A *párisi* és *bécsi* hasonczélú intézetek, az *Imprimerie Nationale* és a *K. k. Hof- und Staatsdruckerei* világhírűek; miután, mint minden szakember tudni fogja, a szó valódi értelmében műintézetek. Különösen kiemelendő a bécsi államnyomda, mely nemcsak valamennyi polgárisúlt nyelvek betűjeleit bírja, hanem a vad amerikai, afrikai, ázsiai és ausztráliai népfajok és törzsek írásjeleinek is jobbára birtokában van. Fényesen kiviláglik ebbeli betűgazdagsága FAULMANN KÁROLY tudós szaktársunk ismert szakműveiből, melyek mind ez intézetben készültek.

Tudvalevő dolog azonban az is, miszerint e két jeles intézet, daczára annak, hogy az illető kormányok részéről bőkezűen dotáltak, panaszra mégis sok okot szolgáltatnak. Így tudjuk, hogy a párisi intézet igazgatósága

nem átallja a magánnyomdákkal szemben a legpiszkosabb versenyre kelni és hogy az ottani főnökök már több ízben, de mindig eredmény nélkül léptek föl a hivatását feledő intézet ellen. Ugyanezen panasz hallatszik a csak pár évvel ezelőtt alapított *berlini Reichsdruckerei*-ről is.

A bécsi államnyomda, mely a boldogult AUER ALAJOS igazgatósága alatt a maga nemében páratlannak volt mondható, még nagyobb bajokban sinlődik. Így például ismeretes, hogy ez intézet a tanoncok kizsákmányolását illetőleg vetélkedik akármely zugnyomdával, olyannyira, hogy az utolsó bécsi ármozgalom alkalmával, midőn e visszás állapot nyilvánosságra jött, az intézet igazgatósága helyén találta elrendelni, miszerint a *tanoncok ezentúl csak esti 9 óráig tartassanak a munka mellett!*

Eme sajnos állapotok főforrása nagyobbára azon körülményben keresendő, hogy ez intézetek élén nem szakemberek; hanem hivatalnokok állanak.

***

A jelenleg virágzó m. kir. állami könyvnyomdának alapját a *Temesvdrtt* létezett *cs. k. fiók-államnyomda* képezte, mely AUER ALAJOS által alapított. E fiókinézet 1868-ban vétetett meg a magyar kormány által s Budára áthelyezve, a jelenlegi m. kir. államnyomda magvát képezte, mely napról napra gyarapodván, oly tökélyre jutott, miszerint Magyarország első műintézeteivel egy fokon áll.

Az intézetnek a budai várban fekvő és külsőleg is impozans épülete, a bécsi kapu felőli szárnyát képezi a Nándor-kaszárnyát magában foglaló épületcsoportnak. Földszinten találjuk a különböző nemű nyomó-osztályokat, míg az első és második emeleten a szedő-osztályok, a

betűöntöde és egyéb technikai műhelyek, valamint a hivatalnoki kar irodái vannak elhelyezve.

A nyomda jelenlegi igazgatója, nagyságos *pécsuifalusi* PÉCHY IMRE, szakférfiú, a mennyiben már igazgatósága előtt mint kitűnő mérnök, az államnyomdához lévén beosztva, bő alkalma nyilott az intézet szervezetével megismerkedhetni, és ebbeli nemes törekvését a magas kormány méltányolva, az 1872-ben elhalt BAUER RÓBERT igazgató után ő találtatott leghivatottabbnak e fontos állás betöltésére.

Az 1882 január 1-én fölvelt, de az anyag hiányossága miatt ki nem adott nyomdász-statisztika szerint az iroda-személyzet 7 hivatalnokból és 3 dijnokból áll.

A technikai személyzet ezen időben következő állandékot mutatott föl:

10 művezető és pedig: 2 főművezető, 1 szedő-faktor, 2 gépmester-faktor, 1 bélyegenyvezdei faktor, 1 betűöntő-faktor, 1 könyomdai faktor, 1 könyvkötő-faktor, 2 műszaki segéd, 1 javítnok, 28 szedő, valamennyi bizonyos pénzben, 9 nyomó, 7 gépmester, 6 betűöntő és 1 tömöntő, 1 szedő- és 3 nyomó-tanoncz, 13 körrajzoló és 6 könyomó, 5 könyvkötő, 1 papiráztató, 1 térképtárnok, 1 térképtárnoki kiadó, 7 térképrajzoló, 1 galvánmásoló, 1 vésnök, 4 réznyomó, 1 asztalos, 3 rajzmásoló, 1 gépész, 1 fűtő, 1 géplakatos, 61 segédmunkás, 100 női segédmunkás, továbbá 1 kapus, 2 ajtónálló és 1 hivatalszolga. Összesen körülbelül 300 személy van elfoglalva.

Az intézet következő osztályokból áll:

Typographiai osztály: 1 főművezető, 1 irodatiszt, 1 papírtárnok és 1 kiadóval. 1 szedő-faktor, 1 betűtárnok, 1 gépmester-faktor.

Typographiai hitelosztály: 1 főművezető, 1 díjnokkal és 1 műszaki segéddel, 1 gépmester-faktor, 1 bélyegenyvezdei faktor 1 díjnokkal.

Könyomda: 1 faktor, 1 műszaki segéddel (vice-faktor).

Betűöntőde: 1 művezető.

Könyvkötőde: 1 faktor.

A nyomógépek száma összesen 15 és pedig: 7 kettős, 2 kétszinben nyomó és 6 egyszerű gép. Ezenkívül bir az intézet 9 kézisajtó, 2 betűöntőgép, 1 simitógép, 2 simító-sajtó, 5 papírvágógép, 1 könyomatú gyorsajtó, 6 könyomatú kézisajtó, 5 réznyomó-sajtó, 3 boritékkészítő (couvert) gép, 2 festékdörzsölő gép, 11 lyukasztó gép és 1 boritékvágó géppel. A gépek *gőzerővel* hajtának.

A szedők heti *fizetése* következő: kettő 18—18 frtot kap; három 16—16 frtot; öt 15—15 frtot; három 14—14 frtot; három 13—13 frtot; tizenkettő 12—12 frtot.

A gépmestereknél: egy 17 frtot kap; egy 16-ot; egy 15-öt; kettő 14-et; egy 13-at; egy 12 frtot.

A nyomók közül kap egy 16 frtot; egy 14-et; egy 13-at; öt 12-öt; egy 10-et.

A betűöntők heti díjazása következő: hárman 14 frtot kapnak; egy 13-at; egy 11-et; egy 10-et.

A munkaidő kilencz órai. A gyakran előforduló *külön órák* árszabály szerint díjaztának.

***

Ezen adatok tájékozásúl szolgálhatnak a t. olvasónak az intézet mintaszerű berendezése felől. Más tekintetben pedig termékei arról tanúskodnak, hogy a magyar állam e műintézete nemcsak szakavatott vezetőséggel, hanem szintoly képzett munkaerőkkel is bir.

***

A m. kir. államnyomda alapítása igen kedvező befolyással volt derék budai szaktársaink társas életére is. Ugyanis az intézet nagyobb számú tagtársaknak adván Budán állandó foglalkozást, szükségessé vált, számukra egy szellemet és a kedélyt nemesítő gyűpontról gondoskodni. E körülmény hozta létre a budapesti anyageylet által berendezett olvasókört, mely ma már több mint 300 kötetet számláló könyvtárral bír és a «Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők dalköre»-t, mely dalárda 1871-ben alapított és ma is virágzik. Zászlószentelését 1875-ben tartotta számos és előkelő közönség részvétele mellett. A dalkör évenként három-négy nagyobb szabású ünnepélyt rendez, melyek nagy kedveltségnek örvendenek. A nyári időben kerti helyiséget bérelt a társaság, hol egy a dalárda kebeléből alakult zenekar, fölváltva ének-előadásokkal, mulattatja a családjaikkal megjelent tagokat. Budai tagtársaink kezdeményezésének köszönhetjük a két év óta szokásba jött szép karácsonyi ünnepélyeket, melyeken az elhúnyt tagtársak után maradt árváknak megajándékozása történik.

Kívánjuk, hogy a budai tagtársak e szép gyűlpontja még sokáig viruljon.

Firtinger Károly.

